

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש
והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

268 ק"פ פשת תצוה זכור תע"ז תנ"ה ו' אלול 268

לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482

ניתן לקבל את העלון במייל etayba1@gmail.com

הנושא: סגולת ימי הפורים על ידי מידת הענוה

להו לרבנן על גבי כרים וכסתות. כי נח נפשיה הוה מתני דוד לרבנן והוה יתיב על גבי קרקע, אמרו ליה: ליתיב מר אכרים וכסתות? לא קביל עליה. "תחכמוני" אמר רב: אמר לו הקדוש ברוך הוא: הואיל והשפלת עצמך תהא כמוני שאני גוזר גזרה ואתה מבטלה.

ומתבאר כי סגולת בעל ענוה לבטל כל גזירות רעות מעם ישראל, ממילא ביום פורים שמוחים בו את עמלק ומביא את האדם לידי ענוה ושפלות, יכול לזכות לבטל כל גזירות רעות מעם ישראל.

כתב בספר שם משמואל (תצוה, תרע"ז), שנאמר במגילת אסתר "ותאמר לו זרש אשתו וכל אוהביו יעשו עץ גבוה חמישים אמה ובבקר אמור למלך ויתלו את מרדכי עליו", והוא מדייק מה זה "אמור למלך" אמירה היא לשון ציווי ולכאורה מהמלך צריך לבקש ולא לומר לו, אולם, אומרת הגמרא במגילה (טו.) "גבה המן מאחשוורוש" כלומר שהמן היה יותר גבוה מאחשוורוש, אחשוורוש נתן כבוד להמן, שכל מה שהוא יאמר יתקיים, ולכן הוא לא צריך לבקש מהמלך, הוא רק צריך לומר לו ובוודאי זה יתקבל.

אומר השם משמואל, וכיון שנהפוך הוא ונהפך הכל מרע לטוב, כשם שהמן לא היה צריך לבקש מהמלך אלא רק לומר ולקבל, כך כל יהודי ויהודי ביום פורים יש בכוחו לומר להקב"ה והקב"ה יעשה. שכל יהודי ביום פורים בבחינת "צדיק גוזר והקב"ה מקיים".

כמו כן מצינו כי פורים מסוגל לאריכות ימים, שמביא המעם לועז (על אסתר פרק ט"ו הלכות פורים קטן ד"ה ולכן דף רעב) בשם המגן אברהם וז"ל: וכל מי שמקיים מצוות הפורים כראוי בכל הפרטים והדקדוקים, זוכה לאריכות ימים לו ולבניו. עכ"ל.

ולפי דרכינו יש לומר כי ימי הפורים מביאים את האדם לידי ענוה וסגולת מידת הענוה להביא את האדם לידי אריכות ימים, כדאיתא בתמיד (לב), שאל אלכסנדר מוקדון את חכמי ישראל, מה יעביד איניש ויחיה? אמרו לו, ימית את עצמו. ופירש רש"י: ישפיל את עצמו. וכן איתא בסנהדרין (יד. וצב), אמר ר"א, לעולם הוי קביל וקים. ופירש רש"י: הוי עניו ותחיה. וכן איתא בתנא דבי אליהו רבה (פרק ח"ח), וז"ל: וכן אמר יעקב אבינו ליוסף, בני, אל תאמר הואיל ואני מלך ואין בי עבירה ועוון וחטא, אתגאה על הבריות ואתגדל עליהם ביותר, אלא אמר לו, בני אל תעשה כן כדי שיתמלאו ימך. ע"כ [ועי' סוטה (ה) שע"י גאווה מקצר ימיו, ואם חזר בו נאסף בזמנו כאברהם אבינו]. ועי' בשבט מוסר (פרק נ"ב, אות ט"ו) שכתב, שילמד אדם מהנמלה, שכיון שכל כך קטנה היא, גם אם ידרוך עליה אדם, לא תמות. כך האדם שמקטין עצמו, יאריך ימיו.

בספר תורת היהודי הקדוש (דף קטז) מביא דבר פלא בשם הטור (סימן תכ"ח), שימי פורים דפרזין יחולו רק בימים גאו"ה. היינו ראשון שלישי חמישי ושישי בשבוע, ולעולם לא יחולו בימים ב' ד' ושבט. יעו"ש דבריו.

ויש לומר, שכתב בספה"ק זרע קודש (פרשת זכור) שקליפת עמלק היא מביאה את האדם לידי גאווה, שכן עמלק בגימטריא ר"ם, בבחינת "ורם לבבך ושכחת", וכן המן מזרע עמלק נתגאה בעשרו ודרש מכולם להשתחוות לו. וסגולת יום פורים למחות את עמלק היינו לבטל קליפה טמאה זו של גאווה, וכרמז לדבר חל יום הפורים בימים גאו"ה.

והנה כתב בספר מאורי אור (מערכת ג' אות גאווה) כי המתגאה פוגם בשם י"ה בגימטריא גאו"ה, ומבואר מזה כי שם י"ה רומז על ענוה. על פי האמור מפרש החיד"א בספרו ראש דוד (פרשת שלח) את דברי התרגום יונתן בן עוזיאל על הפסוק (שלח י"ג, ט"ז) "ויקרא משה להושע בן נון יהושע", ומפרש בתרגום יונתן: "וכדי חמא משה ענותנותיה קרא משה להושע בר נון יהושע". וביאר החיד"א הכוונה בזה על פי מה שפירש רש"י הטעם שקרא את שמו יהושע: "התפלל עליו י"ה יושיעך מעצת מרגלים".

נמצא לפי זה כי אם היה יהושע מתגאה והיה פוגם בשם י"ה, לא היה משה יכול להתפלל עליו בשם י"ה, לכן מפרש בתרגום יונתן: "וכדי חמא משה ענותנותיה", כשראה משה ענותנותו של יהושע שלא פגם בשם י"ה, "קרא משה להושע בר נון יהושע", שהתפלל עליו בשם זה: "י"ה יושיעך מעצת מרגלים".

וזהו שנאמר אצל במלחמת עמלק: "ויאמר כי יד על כס י"ה מלחמה לה' בעמלק", כי קליפת עמלק היא גאווה לכן המלחמה עמה היא על ידי שם י"ה שהוא מידת הענוה.

בזה נבוא ונבאר מה שכתב בספר פרי עץ חיים (שער ר"ח חנוכה ופורים - פרק ה) וז"ל: והנה זה נעשה על ידי אכילה ושתייה בימי הפורים האלה ... וזהו אכילה - אכל י"ה, כי ימשכו אליה המוחין, אשר הם כולם בסוד י"ה, כמבואר אצלינו במקום אחר. וגם שתייה, פי' - שת יה, והוא סוד החו"ב, הנקראים י"ה ע"כ.

נמצא שיש ענין באכילה והשתייה של פורים לתקן בחינת י"ה, וזאת מחמת שעבודת יום הפורים למחות את קליפת עמלק - מידת הגאווה על ידי שם י"ה. ועל ידי סעודת פורים באכילה ושתייה, זוכה למחות את עמלק.

מעתה נבאר את כוחו של יום פורים, על פי דברי הגמרא במועד קטן (טז): בענין ענותנותו של דוד המלך: בשעה שהיה יושב בישיבה, לא היה יושב על גבי כרים וכסתות אלא על גבי הקרקע, דכל כמה דהוה רביה עירא היארי קיים, הוה מתני

ובטעם הדבר, יעו' בספר נפש כל חי להגר"ח פאלאג'י (מערכת ע' אות ל"א) שביאר, דכיון שהוא עניו, כל מומיו נעלמים מבני אדם. וממילא גם כאשר חוטא, אין מדברים עליו לשה"ר, ואיתא בערכין (טו), שלשון הרע הורגת שלושה, ובכללן מי שדברו עליו, וכשהוא עניו, אין מי שידבר עליו לשון הרע. ע"כ. יעו"ש. אך ע"פ דברינו ל" טעם אחר לאריכות ימיו, שזהו משום שע"י ענוותנותו מעמיד את העולם, לכן ראוי לאריכות ימים.

כמו כן ביום פורים זוכים לתורה, כמו שדרשו חז"ל (מגילה טו): "ליהודים היתה אורה" – "אורה זו תורה", ו"הדר קבלוה בימי אחשוורוש" (שבת פח). כיון שהיה בו ביטול הגאווה וזכו לענוה אמיתית, זכו לתורה. כיון שהתורה אינה מתקיימת אלא במי שהוא בעל ענוה. וכדברי הגמ' בתענית (ז), מה מים מניחין מקום גבוה והולכין למקום נמוך, אף דברי תורה אין מתקיימין אלא במי שרוחו שפלה. וכן איתא בערובין (נה). מאי דכתיב "לא בשמים היא לאמור מי יעלה לנו השמימה"? אמר רבא: "לא בשמים היא" – לא תמצא במי שמגביה דעתו עליה כשמים.

בזה נבוא ונבאר עוד, את דברי הגמרא במגילה (ה). "רבי נטע נטיעה של שמחה בפורים", ולכאורה מה זה "נטיעה של שמחה", כיצד ניתן לשמוח מנטיעה בלבד? מי אמר שהנטיעה תצליח? כמה נטיעות קורה שמנסים ולא מצליח? אולם בפורים יש שמחה כבר בנטיעה, כי מובטח לו שיראה פירות ופירי פירות בעמלו, מפני שכל שערי שמים פותחים לרווחה ואפשר לפעול ישועות.

אולם רק רבינו הקדוש יכול לשמוח מנטיעה של פורים, כיון שהוא היה בעל ענוה, כמובא במדרש (בר"ר לג, ג) "רבי הוה ענוותן סג"ו והעיד על עצמו: "כל מה דיאמר לי בר נש אנא עביד" – כל מה שיאמר לי אדם אעשה.

וכן אומרת הגמרא בסוף מסכת סוטה, משמת רבי בטלה ענוה ויראת חטא. לכן הוא זה שאומר במסכת מכות (י): הרבה תורה למדתי מרבתי ומחברי יותר מהם ומתלמידי יותר מכולם.

וכן מספרת הגמרא במסכת נדרים (נא), שבר קפרא אמר לבתו של רבי, שמחר אשתה יין עד שאביך ירקוד לפני ואמך תמזוג לי יין בזמן החתונה של אחיך ר' שמעון בר רבי. למחר כשנערכה החופה ברב פאר והדר כיאה לרבי, בא בר קפרא ושאל את רבי שאלה: מה הביאור המילה שנאמרה בתורה לענין משכב זכור: "תועבה" כל מה שביאר לו רבי, בר קפרא דחה לו. עד שאמר לו, תאמר אתה. אמר לו בר קפרא: בשביל שאבאר לך אבקש שימזגו לי כוס יין, באה אשתו של רבי ומזגה לו. אמר לו: רבי רקוד לפני ואז אומר לך. והנה רבינו הקדוש עוזב את כל הקרואים ורוקד לפני בר קפרא. עד כדי כך שאומרת הגמרא, שחתנו בן אלעשה, לא יכל לסבול את הבזיון ויצא החוצה. ולבסוף ביאר לו בר קפרא את הפירוש המיוחד תועבה - תועה אתה בה. ע"ש.

שימו לב, חתונה של נשיא בישראל, נתאר לעצמנו כמה מאות מוזמנים היה שם, ועם כל זה רבי עוזב את הכל, שוכח מכל הסובב אותו ורק דבר אחד מפריע לו עוד ביאור נכון במילה אחת בתורה. וזאת רצה בר קפרא להראות את גדלותו של רבינו הקדוש, שעם כל עשירותו כל זה אינו שוה ולא חשוב, בשביל לדעת עוד ביאור של מילה אחת בתורה ובגודל צמאונו לעוד הבנה ועוד ידיעה, הוא הסכים אפילו להתבזות.

הסיבה שביקש בר קפרא כך מרבינו הקדוש להתבזות, מצינו גם בברכות (סב): שאמרו על בר קפרא דהוי מזבין מילי בדינרי. וביאר הגר"א במשלי (ל"א, כ"ד), שלא היה אומר דברי מוסר עד שהיו משלמים לו ע"ז בדינרי. וא"כ מה שעשה בר קפרא כאן הוא לשיטתו, ורצה לראות עד כמה רבי מוכן לשלם בשעת חופת בנו עבור הבנה אחת בתורה.

רבינו הקדוש שהיה בעל ענוה, זכה לנטוע נטיעות של שמחה ביום פורים בו מוחים את עמלק – קליפת הגאווה.

נסיים במעשה המובא בספר נחלת אבות (לגאון רבי יוסף משאש זצ"ל רבה של העיר חיפה ח"ו עמ' רעו) שהיה ברבי יהודה בן עטר זי"ע [בעמח"ס מנחת יהודה עה"ת נתן הסכמה לרבנו חיים בן

עטר זי"ע על ספרו חפץ ה' על הש"ס] יום אחד בלכתו מבית המדרש לסעוד בביתו, עבר על יד חנותו של יהודי מוכר פחמים המוכר שגם מאוד רצה ללכת לביתו לאכול ארוחת צהריים, היה קשה עליו לסגור את החנות כי סמוך לדלתות החנות היו מונחים שקים עם פחמים וכדי לנעול את הדלתות היה צריך לסחוב את כל השקים לתוך החנות, כאשר ראה את הצדיק פנה אליו בתמימות "רבי עשה מצוה של חסד ועמוד לי כאן איזה רגעים ואלך לביתי לאכול כי אני רעב". ויאמר לו הרב בצהלת פנים "טוב בני לך אכול בשמחה לחמך".

וילך האיש לביתו והרב נשאר לעמוד לפני החנות ושונה על לימודו כעבור רגעים אחדים והנה הרב הגדול רבי יעקב בן צור ז"ל עובר וירא את איש האלהים עומד עמידת קבע לפני חנות הפחמי ושאל אותו: "מה הרבי עושה כאן?" וישחק הרב ויאמר "בעל החנות הזאת זיכני במצות גמילות חסדים לעמוד פה ולשמור על חנותו".

כעס רבי יעקב בן צור ואמר: "עד כדי כך העיז פניו סכל זה?" ויאמר לו הרב: "חס ושלום, לא סכל אלא תמים ובתמימותו נתפרש לי מה שכתוב בירושלמי (כתובות פ"ב ה"ג) על רבינו הקדוש רבי יהודה הנשיא שאמר ברוב ענוותנותו 'כל מה דיימר לי בר נש אנא עביד' (כל מה שביקש ממני אדם אעשה לו), מה שלא הבנתי דבריו עד כה, שאם אומר לו אדם שילוהו או יתן לו מתן צדקה, אין בזה רבותא כי עשיר מופלג היה, ומחוייב מצד הדין להלוות ולתת צדקה. ואם יבקש ממנו אדם לדבר אל המלך או השלטון גם זה מחוייב לעשות באשר הדבר בכוחו, ואם לשים שלום בין איש לאשתו ובין איש לרעהו, גם זו חובה ואם יזמינו לבוא לסעודת מצוה, גם בזה יש מצוה, אם כן מה היתה כוונת רבינו הקדוש? ועתה נתפרש לי הענין, כי רבינו הקדוש התכוון לדוגמא כגון זו, לשמור על חנותו של פתמי ואם כן אם רבינו הקדוש רבן של כל ישראל, היה עושה כך וחומר אני עבדו שאעשה כהנה וכהנה.

כבר מאות מתענגים

על הספר

נזולת שדה – תנאים

ואמוראים

מה איתך?

א. מדוע רבן יוזנן בן זכאי נקבר בטבריה

על אף שזוי בדרום?

ב. מדוע בזורה ברוריה לבעוט ברגלה

בתלמיד שישנה בשקט ולא סתרה לו על

לזויו?

ג. מדוע רבי מאיר נקבר בעמידה?

ד. מי היה הסנדק של התנא רבי

ישמעאל?

תשובות לשאלות אלו ועוד דברים

מעניינים ונדירים תמצאו בספר "נזולת

שדה תנאים ואמוראים"

לפרטים: 0504145482